

SAMEN
KLIMAAT
BESTENDIG

HEET HE?!

VELDBOEKJE VOOR DE
NIEUWSGIERIGE
PROFESSIONAL DIE ZELF
WIL ZIEN WAT BEWONERS
& LOKALE ORGANISATIES
DOEN ALS HET ÉCHT **HEET** IS

GA JE MEE OP HITTE-EXCURSIE?

We hebben vaker te maken met hittegolven, die ook nog eens heter worden. Steeds meer professionals zetten zich daarom in om hittestress te beperken. Zijn we op de goede weg?

Er is geen beter moment om dat te observeren dan wanneer het heet is.

We nodigen je uit om op hitte-excursie te gaan als de temperatuur oploopt!

Dit boekje biedt handige tips & tricks voor twee verschillende excursies.

Pak je parasol en waterfles, smeer je goed in, we gaan op pad!

DE 7 HITTE-VINKJES

Probeer je tijdens je excursie te verplaatsen in iemand die **kwetsbaar is voor hitte**.

Houd daarbij de **7 hitte-vinkjes** in gedachte:

- 1 Je woont in een versteende buurt
 - 2 Je woning wordt te heet
 - 3 Je hebt moeite om informatie te vinden of te begrijpen
 - 4 Je hebt weinig geld
 - 5 Je bent lichamelijk en/of psychisch kwetsbaar
 - 6 Je bent afhankelijk van zorg door anderen
 - 7 Je bent eenzaam
-

INHOUD

Ga je mee op hitte-excursie? 2

De 7 hitte-vinkjes 3

Hitte-excursie 1: Ga de wijk in 5

Hitte-excursie 2: Bezoek een organisatie 17

Op excursie 25

Na de excursie 30

HITTE-EXCURSIE 1: GA DE WIJK IN

SPONTAAN DE WIJK IN

Het is heet en het **Nationaal Hitteplan** is in werking getreden. Een uitgelezen moment om in jouw gemeente op **hitte-excursie** te gaan. Na het lezen van de tips & tricks in dit hoofdstuk kun je meteen op pad, de wijk in!

Ontdek waar mensen graag willen zijn als het heet is, waarom andere plekken gemeden worden en hoe ze de hitte weren in hun woning. Maak je excursie extra inspirerend door in gesprek te gaan met de simpele openingszin: **Heet hè?!**

We wensen je interessante waarnemingen en mooie gesprekken toe!

Het is het meest eenvoudig om alleen op pad te gaan. Zo kom je ook het makkelijkst in gesprek!

WANNEER GA JE OP EXCURSIE?

Hier is een simpel antwoord voor: als het **heet** is! Hou je favoriete weerapp(s) in de gaten, een hittegolf komt zelden onverwacht. Als het echt heet wordt (code geel) activeert het RIVM het [Nationaal Hitteplan](#).

Het kan interessant zijn om op verschillende momenten op excursie te gaan. Merk je verschillen tussen je waarnemingen op een hete dag aan het begin of eind van de zomer? Of aan het begin of eind van een lange reeks hete dagen? Wat zijn je bevindingen als je dezelfde tour op verschillende momenten van de dag doet?

Een **hittegolf** komt zelden onverwacht, maar soms kan 'ie wel onverwacht heet worden, zoals in juli 2019. Op het KNMI-weerstation Gilze-Rijen steeg het kwik naar **40,7°C**!

WAAR GA JE NAARTOE?

Als het heet is, is overal wel wat te beleven. Eigenlijk begint de hitte-excursie al in je bed, wanneer je wakker wordt. Heb je een beetje kunnen slapen? Of was het te heet? Wil je wat verder van huis, dan volgen hier vier suggesties voor je excursiedoel:

- **Hittegevoelige wijk** (Zie pag.9)
 - **Park(je)** (Zie pag.10)
 - **Bibliotheek / buurtcentrum** (Zie pag.11)
 - **Winkel(centrum)** (Zie pag.12)
-

HITTEGEVOELIGE WIJK

Kies een wijk die in jouw gemeente als hittegevoelig wordt gezien. Als je dat niet weet, kun je op de [hitte- en eenzaamheidskaart](#) (2020) kijken in welke wijken de hitterisico's het hoogst zijn. Of op de recentere sociale kwetsbaarheidskaart van de [Klimaat-effectatlas](#).

Kijktips:

- Wie gebruikt zonwering of doet de gordijnen dicht?
- Wanneer staan de ramen open?
- Zie je aircosurven uit woningen hangen?
- Hoeveel schaduwrijk groen heeft de wijk?
- Zijn de bewoners binnen of buiten?

PARK(E)

Een (buurt)park zien we vaak als een koele en aangename plek. Hoe is dat in de praktijk? Kies er een of twee uit en ga daar op meerdere momenten van de dag naartoe.

Kijktips:

- Hoe wordt het park gebruikt?
- Door wie en op welke tijden van de dag?
- Zijn er genoeg bankjes?
- Is er genoeg schaduw, op de juiste plek?
- Zijn er waterpunten, worden die gebruikt?
- Is de bereikbaarheid en toegankelijkheid goed voor mensen die slecht ter been zijn?

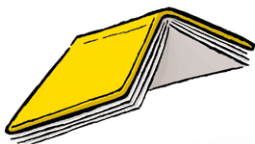
BIBLIOTHEEK / BUURTCENTRUM

Een bibliotheek of buurtcentrum kan een plek zijn waar mensen graag naartoe gaan als het zelfs in een parkje onaangenaam heet is en het thuis ook niet meer uit te houden is. Vooral als deze ruimtes actief gekoeld worden (airco).

De ideale plek om te leren hoe een aangename gekoelde binnenplek eruit zou kunnen zien!

Kijktips:

- Is het drukker dan normaal?
- Welke (voor hitte kwetsbare) groepen zie je hier vooral?
- Waarom kiezen mensen voor deze plek?
- Hoe komen ze de tijd door? Welke voorzieningen gebruiken ze?

Hitte-excursie 1: Ga de wijk in

WINKEL(CENTRUM)

Iedereen moet boodschappen doen, hoe heet het ook is. De uitgang van een supermarkt (of andere gekoelde winkel) is een goede plek voor je hitte-excursie. Met een parasolletje kun je mensen die van de winkel de hitte inlopen wat schaduw geven en een klein gesprekje aangaan terwijl ze de boodschappen naar de fiets of auto brengen.

Kijktips:

- Hebben mensen moeite met de overgang van de koele winkel naar de hitte buiten?
- Is er schaduw van de uitgang naar de plek waar de fiets of de auto staat?
- Laten mensen dieren achter bij de ingang van de winkel of in de auto? (raam open!)
- Passen mensen de tijd waarop ze boodschappen doen aan de hitte?

Hitte-excursie 1: Ga de wijk in

WAT NEEM JE MEE?

Je gaat op hitte-excursie en neemt mee...

■ Dit boekje

■ Flinke fles water

■ Handdoekje
(om nat te maken en
in je nek te leggen)

■ Voldoende
zonnebrandcrème

Vervolg
op volgende
pagina.

Hitte-exclusieve wijk in

■ Luchtige kleding

■ Pet of hoed

■ Zonnebril

■ Plantenspuit
(o.i.d. ;-)

■ Telefoon
(voor foto's)

■ Parasol

WELKE VRAGEN STEL JE AAN DE MENSEN IN DE WIJK?

Veel mensen praten graag over het weer. Dat maakt het makkelijk om een gesprekje te starten. Stel de vraag: **'Heet hè?!'** Grote kans dat iemand dan spontaan begint te vertellen over de ervaren hittelast en eigen tips & tricks om het hoofd koel te houden.

Vragen om het gesprek op gang te brengen:

- Kun je het een beetje uithouden?
- Lukt het je om je huis koel te houden?
- Waar is verkoeling te vinden in jouw buurt?
- Hoe staat het met anderen in jouw buurt? Letten mensen een beetje op elkaar?
- Wat zou jou helpen om het tijdens een hittegolf beter uit te houden? (in de buurt, in de eigen woning)

HITTE-EXCURSIE 2: BEZOEK EEN ORGANISATIE

PLAN EEN BEZOEK BIJ EEN ORGANISATIE

Om een beeld te krijgen hoe **professionals** met hitte omgaan kun je een afspraak maken om mee te lopen wanneer het erg heet is.

Denk aan organisaties die werken met **voor hitte kwetsbare mensen** of die veel **buitenmedewerkers** in dienst hebben. Alleen al het maken van die afspraak kan interessante inzichten opleveren, ook als het niet lukt.

WANNEER GA JE OP EXCURSIE?

Net als bij een hitte-excursie in de wijk luidt het antwoord op deze vraag: **als het heet is**. Dus als het RIVM het [Nationaal Hitteplan](#) heeft geactiveerd of er sprake is van een regionale hittegolf.

Maak de afspraak met de organisatie ruim van tevoren. Spreek af om de afspraak te activeren als het RIVM een waarschuwing geeft. Ontvang je die nog niet? Meld je dan aan voor de [mailing Nationaal Hitteplan](#) van het RIVM.

WAAR GA JE NAARTOE?

Deze hitte-excursie is bij uitstek geschikt om een kijkje te nemen bij één of meer van de organisaties die in het **lokaal hitteplan** van je gemeente staan.

Heeft jouw gemeente nog geen lokaal hitteplan? Denk dan aan locaties en organisaties waar veel mensen zijn die extra kwetsbaar zijn voor hitte, zoals een **zorginstelling**, een **GGZ-instelling**, een **kinderopvang** of een **opvanglocatie voor dak- en thuislozen**.

Of gebruik de [**Menukaart Hite**](#). Deze geeft een beeld van de diverse hiterisico's, waarbij je zelf kunt bedenken welke professionals daarmee te maken krijgen.

MET WIE GA JE MEE?

Loop bij voorkeur mee met **de professional binnen de organisatie die direct in contact staat met hittegevoelige mensen**. Denk bijvoorbeeld aan iemand die werkt in de thuiszorg, de wijkmanager/huismeester van sociale huurwoningen in een hete wijk, de medewerker van de dak- en thuislozen-opvang, de praktijkondersteuner ouderenzorg van een huisartsenpraktijk.

Vraag de persoon met wie je meeloopt of je tijdens je bezoek ook een gesprekje kan aanknopen met iemand uit hun doelgroep (bijv. een client, een huurder, een bezoeker).

DENK OOK AAN...

- **De professional die zelf de impact van hitte ervaart**, zoals de gemeentelijke groen-beheerders, stratenmakers, mensen in de bouw, de beveiligers bij een festival.
- **De professional die te maken krijgt met mensen die hittegevoelig zijn**, zoals de wijkagent, de bedrijfsleider van de supermarkt, de beheerder van het wijkgebouw.
- **De professional die verantwoordelijk is voor beleidsmaatregelen om hittelast te beperken**, bijvoorbeeld de manager vastgoed van een zorginstelling of een woningcorporatie.

WELKE VRAGEN STEL JE AAN DE PROFESSIONALS?

Tijdens deze hitte-excursie ga je in gesprek met de professionals om te horen hoe zij ervoor zorgen dat hun cliënten en/of medewerkers zo weinig mogelijk hittestress ervaren. Voorbeelden van vragen die je kunt stellen:

Vragen om het gesprek op gang te brengen:

- Wat is de impact van hitte op jullie werk?
- Passen jullie je gedrag of routines aan?
- Welke maatregelen nemen jullie om jullie cliënten te beschermen tegen hitte?
- Welke maatregelen nemen jullie om het personeel te beschermen tegen hitte?
- Hebben jullie een hitteprotocol? Wanneer en door wie wordt die geactiveerd?
- Wat is jullie grootste uitdaging tijdens een hitteperiode?

OP EXCURSIE

GA OP PAD!

Het is tijd om op pad te gaan. Hieronder nog een paar laatste **praktische tips** voor een succesvolle hitte-excursie:

- **Maak foto's!** Goede hitte-foto's uit je eigen gemeente helpen je om bij terugkomst je hitte-aanpak te onderbouwen.
- Doe de **hitte-bingo** op pagina 27 en 28.
- Noteer leuke **anekdotes** of **weetjes** die je ter ore komen. Gebruik hiervoor de notitiepagina op pagina 29.
- Tot slot: lees de **7 hitte-vinkjes** op pagina 3 nog een keer door.

HITTEBINGOKAART

Lees de hittestressfactoren vooraf door en turf ze tijdens je excursie!

GEBIED:

■ Openbaar watertappunt	☐ ☐ ☐ ☐
■ Zonnebranddispenser (smeerpaal)	☐ ☐ ☐ ☐
■ Misting station (waterverneveling)	☐ ☐ ☐ ☐
■ Plakkend asfalt	☐ ☐ ☐ ☐
■ Koele plek onbereikbaar voor rollators e.d.	☐ ☐ ☐ ☐
■ Geen bankjes in de schaduw	☐ ☐ ☐ ☐
■ Versteende parkeerplaats	☐ ☐ ☐ ☐
■ Wel groen, geen schaduw	☐ ☐ ☐ ☐
■ Niemand te zien op straat	☐ ☐ ☐ ☐
■ Drukke op niet-officiële zwemlocaties	☐ ☐ ☐ ☐
■ Uitgestorven winkelstraat	☐ ☐ ☐ ☐
■ Uitgestorven park(je)	☐ ☐ ☐ ☐
(zie volgende pagina)	

■ Deze factoren **verminderen** hittestress

■ Deze factoren **verergeren** hittestress

☠ **Accuut gezondheidsrisico!** Vind de eigenaar of bel 112 (of de dierenambulance via 144).

Op excursie

GEBOUW:

■ Airco-unit aan de muur	☐ ☐ ☐ ☐
■ Professionele zonwering	☐ ☐ ☐ ☐
■ Zelfgemaakte zonwering	☐ ☐ ☐ ☐
■ Open ramen tussen 11:00 en 17:00	☐ ☐ ☐ ☐
■ Slurf mobiele airco uit raam	☐ ☐ ☐ ☐
■ Bordje 'Wij hebben airco' aan horeca- of winkelpand	☐ ☐ ☐ ☐

GEZONDHEID:

■ Iemand met paraplu als parasol	☐ ☐ ☐ ☐
■ Zuchtende of zwetende personen	☐ ☐ ☐ ☐
■ Buitenwerkers zonder hoofddekse	☐ ☐ ☐ ☐
■ Buiten sportende mensen tussen 12:00 en 17:00	☐ ☐ ☐ ☐
■ Bordje 'Pas op, blauwalg' bij zwemplas	☐ ☐ ☐ ☐
☀ Kinderen of huisdieren in een geparkeerde auto	☐ ☐ ☐ ☐

NOTITIES

Schrijf hier je observaties, nieuwe inzichten, opmerkelijke uitspraken en anekdotes.

NA DE EXCURSIE

JE BENT WEER TERUG, WAT IS DE VOLGENDE STAP?

Je bent **weer terug** en als het goed is een stuk wijzer geworden! Tot welke **inzichten** ben je gekomen?

Het mooie van jouw hitte-excursie is dat 'ie altijd effect heeft – zelfs als je er geen verslag van schrijft of andere follow-up aan geeft. Want wat je hebt gezien en gehoord neem je automatisch mee in je werk.

Heb je toch behoefte om je bevindingen actief te delen? Op de volgende pagina's vind je een aantal **vervolgstappen**.

DEEL JE BEVINDINGEN MET JE COLLEGA'S

Zijn andere collega's ook op hitte-excursie geweest? **Deel je ervaringen**, bijvoorbeeld tijdens de lunch, of wissel je **excursieboekje** uit. Wat hebben zij gezien en geleerd? En merk je verschil tussen de observaties van collega's uit verschillende domeinen?

DOE DE REALITY-CHECK

Bedenk – alleen of met je collega's – hoe je observaties van de excursie **aansluiten bij het hitteadaptatiebeleid van jouw organisatie**.

Heb je impact kunnen zien van hitte-maatregelen die jullie al genomen hebben? Of heeft de excursie je juist nieuwe ideeën gebracht over wat je nog meer of beter kunt doen?

POST JOUW EXCURSIE OP LINKED-IN

Inspireer de bredere hitte-gemeenschap met jouw hitte-ervaringen. Ga naar [LinkedIn](#) en maak een post waarin je de volgende informatie zet:

Ik was op #hitte-excursie!

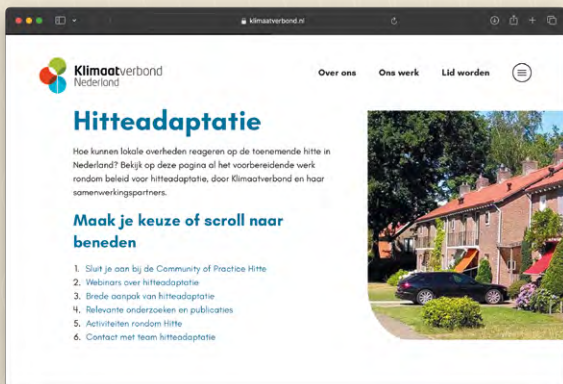
- datum/tijd:
- locatie:
- temperatuur:
- belangrijkste bevindingen:

Leuk als je een **fotootje** of **filmpje** toevoegt en **@SamenKlimaatbestendig** tagt!

MEER INFORMATIE & INSPIRATIE?

Wil je meer weten? Bezoek de website van **Klimaatverbond Nederland**. Hier kun je je onder andere aansluiten bij de Community of Practice Hitte, je kunt webinars bekijken en relevante onderzoeken en publicaties over hitteadaptatie lezen.

klimaatverbond.nl/hitteadaptatie

**SUCCES EN
VEEL PLEZIER
MET JOUW
EXCURSIE!**

Klimaatverbond Nederland is een vereniging van en voor decentrale overheden. Samen werken we aan vraagstukken voor lokaal klimaatbeleid. Klimaatverbond ondersteunt de Community Hitte en gezondheid van Samen Klimaatbestendig.

Samen Klimaatbestendig is een netwerkorganisatie en wordt projectmatig gefaciliteerd door STOWA. Het inhoudelijk opdrachtgeverschap is belegd bij de ministeries IenW en BZK en de koepelorganisaties IPO, UvW en VNG. Ons platform wordt mede mogelijk gemaakt vanuit het Deltafonds (DPRA), de Nationale Aanpak Klimaatadaptatie Gebouwde Omgeving en het programma LIFE IP.

Idee en tekst: Madeleen Helmer en Melanie Miltenburg i.s.m. Het Kantoor / **Ontwerp en illustraties:** Het Kantoor / **Fotografie:** Lisette Klok, Jos van der Schot, Thomas Klomp (www.klimaatadaptatiebeelden.nl)